

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2018

SLOVAKIAN

HIGHER LEVEL

Monday, 18 June

09:30 - 12:30

Prečítajte si pozorne celý text a odpovedajte na otázky vo všetkých troch častiach. Odpovede napíšte po slovensky vlastnými slovami na základe predloženého textu.

Najnebezpečnejší text na facebooku napísal jeho zakladateľ

1. Je možné, že text, ktorý zakladateľ Facebooku Mark Zuckerberg zverejnil v polovici februára, história označí za znepokojivý dokument. Takmer 6-tisíc slov dlhý príspevok na facebooku sa tvári ako list podporovateľom s titulkom Budovanie globálnej komunity. V skutočnosti ide o pomerne desivý politický manifest. Zuckerberg v ňom píše, že plánuje silu facebooku, dominantnej sociálnej siete, ktorú denne používa 1,2 miliardy ľudí, použiť na vytvorenie lepšej a odolnejšej spoločnosti. Jeho základná myšlienka stavia na presnom pozorovaní, že ľudská história „je príbehom toho, ako sme sa učili spolunažívať v stále väčšom počte“. Zuckerberg teraz chce, aby facebook pretvoril ľudstvo na jednu globálnu komunitu, v ktorej si všetci rozumejú a dokážu sa rešpektovať.
2. Na papieri vyzerá plán krásne. Zuckerberg sľubuje, že použije facebook na to, aby posilnil komunity, ktoré si ľudia vytvárajú v skutočnom svete a aby umožnil ľuďom zmysluplne vyjadriť názor na globálne problémy a vystaviť ich novým myšlienkam. Chce tiež v komunitách nájsť a podporovať nových lídrov, ktorí budú spoločenstvá ľudí viesť v skutočnom svete. Facebook pravdepodobne má schopnosť, aby podobné zmeny dosiahol. Sociálna sieť hrá v živote toľkých ľudí takú dôležitú úlohu, že stačia malé zmeny v jej fungovaní na to, aby zmenila tvár spoločnosti. Ak by sa napríklad facebook rozhodol zviditeľniť ženy vo vede, stačí drobná zmena algoritmu, ktorý riadi zobrazovanie správ. Facebook vie, kto na sieti je žena aj kto robí vedu a môže sa rozhodnúť, že iní používatelia uvidia pri prezeraní správ na facebooku omnoho viac vedkýň a tie získajú v spoločnosti silnejší hlas.
3. Napríklad facebook posudzuje, ktorá správa je pre vás dôležitá podľa toho, koľko ľudí z vašich častých kontaktov ju rýchlo označí „páčikom“ (like). Donedávna systém ani nezaujímal, či správu vôbec niekto otvoril. Pravidlá sa v realite prejavili tak, že ľudia vidia na svojom facebooku len jednoduché správy (lebo tie skôr vyvolajú silnú reakciu), ktoré potvrdzujú váš svetonázor (lebo kamaráti rozmýšľajú podobne).
4. Zdanlivo jednoduché pravidlá však rozvrátili politický život v mnohých krajinách, lebo fungovali ako zosilňovač pre jednoduché správy populistických politikov. Facebook tento mechanizmus nepovažuje za nesprávny, pripúšťa len, že ho možno trochu vylepšiť. Zuckerberg sa vo svojom manifeste chváli, že voľby za posledné roky vyhrávajú politici, ktorí sú najpopulárnejší na facebooku. To, aké myšlienky a vystupovanie vedú k získaniu popularity na facebooku, už veľmi nerieši. Na porovnanie, profil verejného ochrancu práv na Slovensku má približne 4-tisíc fanúšikov. Marián Kotleba, ktorého posledný príspevok varuje pred „rýchlo sa množiacimi asociálmi“, má 77-tisíc fanúšikov.

5. Vo svete, v ktorom lož a hystéria obehnú svet skôr, než si pravda obuje topánky, chce byť Zuckerberg Janom Baťom¹. Verí, že ak obuje celý svet, situácia sa napraví. Situácia je nebezpečná, lebo s mocou formovať spoločnosť tradične súvisí aj zodpovednosť za stav spoločnosti. Pre facebook táto rovnica neplatí. Čo sa stane, ak facebook zorganizuje napríklad skupiny na pomoc ľuďom v oblasti zasiahnutej zemetrasením, ale jedna zo skupín bude namiesto poskytovania pomoci ľuďmi v núdzi okrádať? Bude znášať sociálne náklady facebook alebo štát? Ako zaručí nápravu a ako zaručí, že bude reagovať včas a správne? Voči komu vyvodí zodpovednosť za zlyhanie? Riadili by spoločnosť tie isté odosobnené systémy firmy, ktoré dnes poskytujú priestor a hlas extrémistickým stranám, ale na druhej strane odstavili od používateľského konta Jána Benčíka, ktorý extrémistov kritizuje?

6. Napokon ostáva najväčšie riziko, unikátne pre facebook. Ak sledujete Zuckerbergov manifest k logickému záveru, vyjde vám, že ponúka riešenie, v ktorom súkromná firma prenikne do každého tkaniva našej spoločnosti. Až do miery, v ktorej pôvodný spoločenský organizmus bez symbionta² (alebo aj parazita) nebude vedieť existovať. Čo sa však stane, ak by začalo jej tkanivo rakovinovo bujnieť a metastázovať a ako by sme ho potom zastavili? „Štát som ja,“ vyhlásil Ľudovít XIV. na vrchole absolutistickej monarchie, ktorá zruinovala francúzsku spoločnosť. Napojenie vlastného ega na spoločnosť ľudí nezvykne dopadnúť dobre. Prečo by sme mali veriť, že tézou „facebook je spoločnosť a spoločnosť je facebook“, ktorá je vyústením Zuckerbergovho manifestu, sa dopracuje k lepšiemu výsledku ako iní egoistickí historici?

Ondrej Podstupka, SME, 27. február 2017

ČASŤ I:

(30 bodov)

1.

- a) zmeniť tvár spoločnosti (2. odsek)
- b) svetonázor (3. odsek)
- c) asociál (4. odsek)
- d) obuť celý svet (5. odsek)
- e) manifest (6. odsek)

2. Predstavte model globálnej spoločnosti vytvorený Markom Zuckerbergom, ako sa javí v texte.

(5 bodov)

3. Akými prostriedkami sa darí facebooku stať takým zosilňovačom jednoduchých správ? Vysvetlite a dajte príklady.

(5 bodov)

¹ Svetoznámy výrobca obuvi v predvojnovnej Československej republike.

² Organizmus žijúci v symbióze s iným organizmom.

4. Podľa autora článku je dokument M. Zuckerberga znepokojujúci. Súhlasíte s tým, alebo si myslíte, že sa mu môže podariť vytvoriť lepšiu spoločnosť? Predstavte svoje názory na túto tému. **(5 bodov)**
5. Vyjadrite svoj názor na vetu z textu: „Situácia je nebezpečná, lebo s mocou formovať spoločnosť tradične súvisí aj zodpovednosť za stav spoločnosti.“ **(5 bodov)**
6. Podľa autora žijeme „vo svete, v ktorom lož a hystéria obehnú svet skôr, než si pravda obuje topánky“. Komentujte tento citát. **(5 bodov)**

ČASŤ II **(30 bodov)**

Napíšte **komentár** (najmenej 100 slov) na tému:

Facebook je spoločnosť a spoločnosť je facebook

ČASŤ III **(40 bodov)**

Napíšte **esej** (asi 300 slov) na jednu z dvoch nasledovných tém:

1. téma:

Sloboda slova by mala mať limity?

alebo

2. téma:

Šaty robia človeka, hovorí jedno príslovie. Do akej miery je pravda, že si môžeme vytvoriť mienku o ľuďoch na základe ich oblečenia? Uvažujte o argumentoch za a proti, vyjadrite na to svoj názor.